

## ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента

**Базильчука Олега Вікторовича**

на дисертацію *Копочинської Юлії Володимирівни*

«Теоретичні і методичні засади формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти»,  
подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук  
зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

**Актуальність обраної теми.** Невідкладною та нагальною проблемою в умовах реформування системи вищої освіти України є дослідження питань, пов'язаних із вдосконаленням змісту професійної освіти. З цього погляду дисертація *Копочинської Юлії Володимирівни*, присвячена вивченню оволодіння професією фізичного терапевта через забезпечення якісної професійної підготовки студентів, відбудову власної освітньої траєкторії, розвиток ціннісного та відповідального ставлення до професійного становлення та набуття професійної майстерності у сфері охорони здоров'я, сприймається як актуальне, гостро назріле на часі дослідження. Робота дисертантки чітко структурована: здійснений глибокий аналіз наукових праць з питання дослідження, розглянуті теоретичні засади, а також наявні методичні і практичні рекомендації, які, безумовно, стануть в нагоді викладачам, які працюють у закладах вищої освіти, де здійснюється підготовка фахівців з фізичної терапії, ерготерапії. Це кваліфіковане комплексне дослідження, яке мало на меті розробку та впровадження з експериментальною перевіркою системи формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти.

Одним із важливих факторів, що зумовлює актуальність дослідження, є те, що за період з 2013 року по 2018 рік у підготовці майбутніх фахівців з фізичної терапії відбулися кардинальні зміни. Зокрема 2015 року спеціальність «Фізична реабілітація» (нині це спеціальність «Фізична терапія, ерготерапія») була перенесена з галузі знань «Фізичне виховання, спорт та здоров'я людини» до галузі знань «Охорона здоров'я», що визначило новий напрям її розвитку. Підготовка здобувачів вищої освіти за цією спеціальністю повинна передбачати формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти, що дозволить їм ефективно працювати у міждисциплінарній команді фахівців та спрямовувати зусилля на виконання своїх професійних обов'язків. Необхідність цього дослідження, як вказує дисертантка, полягає ще й у тому, що у наш час відсутні наукові дослідження, в яких

висвітлюються теоретичні і методичні засади формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти.

Підтвердженням сказаному є виокремлення авторкою суперечностей, що виявляються у процесі формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти, зокрема:

– на державному рівні: між потребою суспільства у конкурентоспроможних фахівцях з фізичної терапії, ерготерапії, здатних до ефективної реабілітаційної діяльності та відсутністю теоретичних і методичних засад формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти;

– на теоретико-методологічному рівні: між необхідністю системного осмислення формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в умовах сучасної парадигми вищої освіти в Україні та недостатньою його теоретичною розробленістю в педагогічній науці;

– на науково-педагогічному рівні: між наявністю позитивного зарубіжного досвіду формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії та недосконалим його застосуванням у вітчизняних закладах вищої освіти;

– на технологічному рівні: між нормативними вимогами до рівня сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії та реальним рівнем її сформованості;

– на особистісному рівні: між запитом здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти на формування їх професійної ідентичності та відсутністю педагогічних умов формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти.

**Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.** Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації підтверджується результатами дослідження, здійсненого дисертанткою і не викликає сумніву.

На високому науковому рівні обґрунтовано вибір теми, визначено мету, завдання, методи дослідження, концепцію дослідження.

Мета дослідження полягає в розробленні та впровадженні з експериментальною перевіркою системи формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – система формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти. Обґрунтованою і логічною є структура дисертації. Наукова робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, шести розділів, висновків, списку використаних джерел (432 найменування) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 565 сторінок, з них 395 сторінок основного тексту. Дисертація містить 26 таблиць та 53 рисунки. Усі частини наукового дослідження Юлії Володимирівни спрямовані на досягнення поставленої мети. Зміст кожного розділу підпорядкований меті та завданням дослідження, аргументованими та логічними є висновки до кожного розділу.

Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дослідження і його висновків обумовлені теоретико-методологічними позиціями, застосуванням комплексу взаємодоповнюючих методів наукового пошуку.

**Науковою новизною дисертаційного дослідження** є те, що, авторкою: *вперше* науково обґрунтовано теоретичні і методичні засади формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти; *розроблено та експериментально перевірено* систему формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти, складовими якої є: авторська концепція формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти; модель системи, яка містить цільовий, теоретико-методологічний, змістовий, процесуальний та критеріально-діагностичний блоки; педагогічні умови (інтенсифікація змістового наповнення освітніх компонентів Освітньо-професійної програми «Фізична терапія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» відповідно до особливостей реабілітаційної діяльності у сфері фізичної терапії; інтеграція в освітньому процесі модульних технологій навчання, проблемно орієнтованого навчання, командно орієнтованого навчання, навчання на основі вирішення ситуаційних завдань, проектно орієнтованого навчання та інформаційно-комунікаційних технологій; організація неформальної освіти майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії; розвиток творчого потенціалу та професійної майстерності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії у процесі проведення клінічних практик; *запропоновано* авторське визначення понять “формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах

вищої освіти» та «професійна ідентичність майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, яка формується в закладах вищої освіти»; *уточнено* структурні компоненти (мотиваційний, пізнавальний, операційно-технологічний, особистісний, поведінковий) професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, яка формується в закладах вищої освіти; критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, комунікативний та емоційно-емпатійний), показники і рівні (базовий, поглиблений, вищий) сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії; зміст професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в Норвегії, Австрії та Великій Британії; *вдосконалено* зміст, форми, методи та засоби формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти; робочі програми освітніх компонентів «Вступ до спеціальності», «Теорія і практика фізичної терапії», «Професійна майстерність (за професійним спрямуванням)» освітньо-професійної програми «Фізична терапія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія» галузі знань 22 «Охорона здоров'я»; *набули подальшого розвитку* наукові положення щодо педагогічного діагностування рівнів сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

**Практичне значення дослідження** полягає в тому, що в освітній процес закладів вищої освіти впроваджено систему формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії та навчально-методичний супровід, а саме: монографію «Формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти: теорія та методика»; навчальні посібники «Основи кінезіотейпування» (у співавторстві з О. Глиняною), «Професійна етика та деонтологія в реабілітації» (у співавторстві з С. Латенко), «Фізична реабілітація при ендопротезуванні органів та суглобів» (у співавторстві з О. Глиняною та І. Худецьким), «Фізична реабілітація при хірургічних захворюваннях» (у співавторстві з О. Глиняною, Н. Пеценко); тестові завдання з освітніх компонентів «Теорія і практика фізичної терапії» та «Вступ до спеціальності»; робочі програми освітніх компонентів: «Вступ до спеціальності», «Теорія і практика фізичної терапії», «Професійна майстерність (за професійним спрямуванням)»; авторські програми з тренінгових модулів для неформальної освіти: «Кінезіотейпування», «Класичний масаж», «Реабілітаційний масаж», «Іспанський масаж обличчя», «Йога-терапія як засіб реабілітації при порушеннях опорно-рухового апарату

людини», «Медовий масаж», «Прикладна анатомія та фізіологія в роботі реабілітолога», «Вісцеральна терапія».

Розроблені навчально-методичні матеріали та висновки дослідження можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти, які здійснюють професійну підготовку майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії під час складання освітньо-професійних програм і навчальних планів, написання навчальних посібників для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, а також у системі підвищення кваліфікації фізичних терапевтів й ерготерапевтів.

**Вірогідність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій.** Вірогідність одержаних авторкою наукових результатів не викликає сумніву, оскільки вони цілком відповідають суті та конкретним завданням дослідження, досягнуті завдяки системному використанню комплексу взаємопов'язаних дослідницьких методів і ґрунтовній джерельній базі. Одержані дисертанткою результати достатньо переконливо представлені у висновках, які відповідають найважливішим положенням дослідження та поставленій меті.

У дисертації систематизовані теоретичні базові відомості формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти. Імпонує авторське тлумачення понять, представлених у роботі.

Формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти розглянуто як неперервний та цілеспрямований процес оволодіння професією фізичного терапевта через забезпечення якісної професійної підготовки студентів, відбудову власної освітньої траєкторії, розвиток ціннісного та відповідального ставлення до професійного становлення та набуття професійної майстерності у сфері охорони здоров'я.

Професійну ідентичність майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, яка формується в закладах вищої освіти, авторкою розглянуто як результат професійного самовизначення та ототожнення себе в майбутній професії фізичного терапевта, що забезпечує орієнтацію та взаємодію у професійному співтоваристві фізичних терапевтів, узгодженість реального та ідеального професійного образу «Я – фізичний терапевт», професійний розвиток, професійну самосвідомість та професійне самопізнання, що дадуть змогу реалізувати творчий потенціал у професійній діяльності.

Вагомим є ґрунтовне вивчення особливостей професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії у провідних європейських країнах, на прикладі Австрії, Норвегії та Великої Британії. Авторкою

зосереджено увагу на вивченні особливостей формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії на основі аналізу змісту освітніх програм провідних закладів вищої освіти згаданих країн. Позитивні здобутки зарубіжного досвіду взято до уваги під час розроблення авторської концепції формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти.

Дисертанткою доведено, що підвищення ефективності формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти можливе в разі дотримання виявлених педагогічних умов, які є взаємопов'язаними, взаємозумовленими та підлягають системній реалізації в освітньому процесі.

Підтвердженням цього є довідки про впровадження запропонованого авторкою навчально-методичного забезпечення в практики формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в Класичному приватному університеті (довідка від 18 січня 2021 року № 4), Міжнародному науково-технічному університеті імені академіка Юрія Бугая (довідка від 12 січня 2021 року № 02/10), Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова (довідка від 28 січня 2021 року № 0710/962), Національному технічному університеті України «КПІ імені І. Сікорського» (довідка від 3 лютого 2021 року № 1) та Полтавському інституті бізнесу Міжнародного науково-технічного університету імені академіка Юрія Бугая (довідка від 27 січня 2021 року № 2).

Задекларовану тему роботи вважаємо достеменно розкритою.

Оцінюючи позитивно виконане дисертаційне дослідження, вважаємо за доцільне висловити декілька зауважень та побажань:

1. У розділі «Практичне значення одержаних результатів» вступу дисертації, сторінка 40, авторка відображає монографію як навчально-методичний супровід. Проте, монографія – це наукова праця.

2. Формування професійної ідентичності розглядається у контексті спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія». Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 13.12.2018 № 2331 затверджено зміни до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 78 «Охорона здоров'я», де чітко визначені обов'язки і кваліфікаційні вимоги до фахівців двох різних професій – фізичної терапії (асистент на рівні бакалаврату) та ерготерапевт (асистент на рівні бакалаврату). Також, Згідно Наказу Міністерства охорони здоров'я України від 25 березня 2019 року № 668 затверджено перелік посад професіоналів у галузі охорони здоров'я у закладах охорони здоров'я: на бакалаврському рівні – асистент фізичного терапевта, асистент ерготерапевта. На нашу думку, доцільно було б

розглядати професійну ідентичність фахівців з виокремленням особливостей двох різних професій.

3. У другому розділі авторкою виконано ґрунтовний аналіз особливостей формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії у провідних зарубіжних закладах вищої освіти. Однак, на нашу думку, розділ підсилив би власний критичний аналіз із виокремленням кращих, прогресивних ідей формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії і впровадження їх у вітчизняну систему вищої освіти.

4. На сторінці 266 дисертації, характеризуючи змістовий модуль І освітнього компонента «Вступ до спеціальності», слід було зазначити, що Етичний кодекс та професійна поведінка фізичного терапевта в Україні був затверджений Українською Асоціацією фізичної терапії.

5. Потребує пояснення доцільність включення до змісту освітнього компонента «Професійна майстерність (за професійним спрямуванням)» теми 5 «Масаж у програмах комплексної фізичної терапії хворих різних нозологічних груп» і теми 6 «Фізіотерапія у програмах комплексної фізичної терапії хворих різних нозологічних груп», оскільки у навчальному плані освітньо-професійної програми «Фізична терапія» є такі освітні компоненти, як «Масаж (загальний, реабілітаційний)» і «Фізіотерапія», структура і зміст яких дозволяє сформувати необхідні результати навчання. На нашу думку, спостерігається дублювання частини структурно-змістової складової різних освітніх компонентів.

6. Характеризуючи таку педагогічну умову, як інтенсифікація змістового наповнення освітніх компонентів освітньо-професійної програми «Фізична терапія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія» галузі знань 22 «Охорона здоров'я», доцільно було б подати в додатках навчально-методичний супровід (силабуси, робочі програми, тестові завдання, методичні рекомендації тощо), який дисертантка підготувала та впроваджувала в освітній процес.

Висловленні зауваження та побажання несуть дискусійний характер та не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження Копчинської Юлії Володимирівни «Теоретичні і методичні засади формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти».

**Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів».**

Виходячи зі змісту дисертації, рівня апробацій та публікацій дисертантки за обраною темою, маємо всі підстави зробити висновок, що дисертація Копочинської Юлії Володимирівни «Теоретичні і методичні засади формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомe теоретичне і практичне значення та відповідає чинним вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а її авторка Копочинська Юлія Володимирівна заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

В.о. завідуючого кафедрою фізичної терапії, ерготерапії  
Хмельницького національного університету  
доктор педагогічних наук, доцент

О. В. Базильчук

Підпис офіційного опонента в.о. завідуючого кафедрою фізичної терапії, ерготерапії Хмельницького національного університету, доктора педагогічних наук, доцента Базильчука Олега Вікторовича засвідчую:

проректор з наукової роботи  
Хмельницького національного університету  
професор, доктор технічних наук



О. М. Синюк